List 18. **NOVICE** Tečaj XXXIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold, za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 5. maja 1875.

Obseg: Razglas živinorejcem. — Kmetje, pustite lov! — Sirarstvo v Bohinji na Gorenskem. (Konec.) — Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi. (Dal.) — Stelja in gnoj. (Dalje.) — Občni zbor „glasbene matice“ 15. aprila 1875. (Konec.) — „Skutnik = skupnik“. (Dalje.) — Prislovice in reki iz Istre. — Iz deželnih zborov. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Razglas živinorejcem.

Kmetijska družba Kranjska bo 15. dne tega meseca kakih 20 govéd (juncev in telíc) Muricodolskega plemena, ki jih je iz državne subvencije nakupila, na dvorišču „zum baierischen Hof“ na Dunajski cesti po očitni dražbi prodala.

Ker ima družba kmetijska s to prodajo namen, zboljšati in požlahniti živinorejo domačo, zato bode pri licitaciji nastavila kupno ceno le za polovico tega, kolikor njo stane, in jo dobí tisti, ki za-njo največ dá proti temu, da jo koj plača in da se kupljeno živinče naj manj dve leti v naši deželi za pleme rabi; zato se ne pušča noben tujec k dražbi.

Glavni odbor družbe kmetijske Kranjske v Ljubljani 3. maja 1875.

Kmetje, pustite lov!

Žalibog, da se je posebno v novejšem času ta navada na lov hoditi, tudi na kmete pritepla. Pred nedavnim časom kdo se je zmenil za lov, razun okroglotrebušne gospode ali pa gozdarjev. Pojdi sedaj na polje ali na pašnik, ali kakor kmetje pravijo „gmajna“, bodeš kmalu zapazil, da tam v jelšovem grmu nekaj miga. Poglej malo bliže, kaj vidiš? Ubozega kmetiča, v rujavem, strganem koretu, z rujavo in oguljeno puško na rami, kateremu bi gotovo bolj lopata in motika pristovala. Velikokrat so bili nekateri taki pohajači od bolj pametnih kmetov svarjeni, al brez vspeha. Izgovarjajo se večidel s tem, da nimajo domá nič dela, da so ubogi in potrebni; toraj če zajca ubije, ga prodá za 50 kr. itd. Oh, ti neumnež! Ali ne previdiš lahko sam, da ravno lov ti uboštvo vzrokuje? Izgovarjaš se, da o zimskem času nimaš dela, da ti je dolg čas. Poglej! tvoje orodje je nemara vse razdrto, vse v največem neredu. Ležijo ti nemara lopate, motike razsajene, plug je tudi pred ko ne ves na kosih. Ali nimate tukaj na cente dela? vas vprašam. — Pride čas, ko je treba kopati, orati in še veliko druzega poljskega dela; takrat bodeš pa skakal, prosil in molil po vasi eno ali drugo orodje na posodo. Kedar si pa na lovu pohajal, bi si bil vse lahko napravil, kedar bilo bi čas rabiti, bi kar v roke vzel, koliko bi bilo to vredno!

Bolj premožnim gospodarjem, praviš, ni potreba se z lovom vkvarjati. Vidiš, ravno zato se jim ni potreba z lovom pečati, ker svoje orodje in polje ta čas, ko ti pohajaš in Bogu čas kradeš, lepo popravljajo in v redu vzdržujejo. Stori tudi ti tako, pa vidil boš, da bode vse boljše in bodeš ravno tako premožen kakor uni, o katerem praviš, da mu ni potreba se z lovom pečati. Koliko nesreč se je že na lovu zgodilo, koliko družin nesrečnih postalo; koliko tacih ljudí, ki nimajo po postavi pravice do lova, je zabredlo že v ostre kazni! Akoravno ni tebe še nesreča zadela, si pa gotovo nesrečen na premoženju, katero ti zmiraj v nič gré. Res je, ako bi se divjačina ne streljala, da bi se preveč namnožila, ali to delo prepustite vi kmetovalci drugim, ki imajo čas vkvarjati se z lovom.

Pisatelj teh vrstic upa, da ne bode vsaka beseda padla na trdo skalo, marveč na rodovitna tla. Upa, da bode, če vsak ne, vsaj nekateri njegov svèt poslušal, in tisti dan rujavi poladič iz rame v kot zagnal, ter se resno domá dela poprijel.

Sirarstvo v Bohinji na Gorenskem.

Iz nemške knjižice pod naslovom „Oesterreichische Melkerei-Genossenschaften im Jahre 1874“, po c. k. ministerstvu kmetijstva na svitlo dane.

(Konec.)

In res, že koj v pripravah za planinsko sirarsko dôbo l. 1874 je bila na več straneh že lepo videti velika korist Mesarjevega potovanja za napredek Bohinjskega sirarstva.

Že zdaj se more pridelek sira in kar se je za-nj skupilo, ugodno imenovati, kajti prodali so sir v Ljubljani nekemu trgovcu (Lasniku) po 37 gold. cent, ter skupili za ves pridelek 1063 gold. 59 kr.

Če se tedaj imenovani stroški z 170 gold. odbijejo od ravno imenovanega skupljenega denarja, ostane jim 1793 gold. 59 kr. ali pa za bokal mleka dobrih 8 kr. brez vštete siratke, katero so si med seboj razdelili.

Tu pa se mora opomniti, da niso vsi združniki enakega števila krav na obeh planinah imeli, in da eden izmed njih je krave imel le na Govnjaču; sem ter tje so tudi kravjemu mleku nekoliko kozjega primešali.

Poprek se more reči, da so iz mleka od 68 krav sir delali.

Ker se je sirarstvo na planini Bitnje in Govnjač dobro posrečilo, so se kmalu potem tri druge sirarske združbe v Bohinji ustanovile, namreč v Nemškem rovtu, Nomenu in na Ravneh.

Nemški rovti ležé $^3/_4$ ure od Bohinjske Bistrice na višavi v zahodu. Tukajšnjo sirarijo smo ogledali 7. maja, tedaj četrti dan potem, ko so sir delati začeli; prišli smo tje ravno takrat, ko so v lesenih posodah donašali mleko. Od 11 družnikov se jih je takrat udeležilo še le 7 z donašanjem mleka, in sicer: Valentin Rozman z 8 kravami, Simon Dobravec s 3 kravami, Matevž Kobal z 9, Janez Dobravec s 4, Matija Iskra s 3, Janez Medja z 8, in Janez Iskra s 5. Mleko so zvagali in kar brž zapisali v bukvice.

Sirarija je v hiši Valentina Rozmana, ki pa še ni bila tako vredjena kakor je treba; tudi tukaj so si naročili kotel v Kobaridu za 91 gold. 27 kr., ki pa tudi nima prave oblike.

Pred vsem so prve dni tukaj skušali, kako bi se z največim dobičkom dalo mleko porabiti; tako so zjutraj, ko smo mi na planini bili, prinesli prejšnji večer posneto mleko; napačno je to, da posnema vsak družnik mleko že doma, ne pa v siraríji; latvice so navadne Kranjske lončene; surovo maslo pa medejo v tukaj navadnih pinjah; iz Bovca vdinjani sirar dela sir tako, kakor ga delajo pri njem domá.

Če tudi je bilo videti še marsikaj pomanjkljivega, smo vendar bili prav zadovoljni že s prvim početkom, po katerim se po pravici more nadejati ugodno napredovanje tukajšnjih sirarij. S posebnim veseljem moremo povdarjati to, da so Bohinjci koj pravo pot v svojem podvzetji nastopili, to je, da so skupno prodajanje sira vpeljali. Sedanje napake so le še te le: da prostori za sirarije ne zadostujejo, da se marsikaj še pogreša v notranji opravi, in da sirarja iz Bovca se držita starega kopita. Pričakovati pa je, da pod vodstvom gospoda Mesarja*) bodo umni Bohinjci kmalu odpravili te napake in sirarstvo na svojih planinah tako uravnali, da tukajšnje sirarije bodo v izgled celi deželi Kranjski.

Tako piše v imenovani knjižici slavnoznani izvedenec grof Belrupt o Bohinjskih sirarskih združbah.

Novi Kranjski panj

po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

Pri panju, ki ima dvojni pokrovček, je to posebno prav pripravno, ker ni potreba, da bi se celi panj na enkrat odkril, ampak se lahko le en pokrovček vzdigne, drugi pa ne, če ni potrebno; da tako polovica panja še pokrita ostane. — Kedar se hoče ta ali uni pokrovček odpreti, se šinice toliko nazaj zavijejo, da ravno na laštah leže, potem se na eni strani med pokrovček in stranico kako dléto ali kaka noževa klinja zasadi, in tako se pokrovček vzdigne; in kedar se pokrovček spet nazaj dene, se tudi šinice spet nazaj zavrté, da ga primejo in doli pritiskajo.

Vsakemu novemu Kranjskemu panju, naj ima že tak ali tak pokrov, naredim jaz tudi svojo veho, katera se odpre, kedar je treba panju kako škatljo naložiti, ali če se hoče en panj na druzega navézniti ali tako imenovano pustoto narediti. Vendar pa že tukaj opomnim, da čebelarju, kateri nove Kranjske panjove ima, ni nikoli potreba, da bi pustote delal, kar bom pa pozneje bolj na tanko pojasnil. Ali je veha okrogla, ali štirivoglata, na tem ni nič ležeče.

Poglejmo zdaj še zadnjo končnico novega Kranjskega panja. Tukaj zapazimo dve napravi, katerih navadno stari Kranjski panjovi nimajo, in sicer:

1. Da ima vsaka zadnja končnica nekak dober palec pod pokrovom, blizo sredi med stranicama majhno luknjico izvrtano, v katero bi se lahko kak bolj debel svinčnik vtaknil, in ta luknjica je zataknjena z zamaškom, kateri je okrogel, kar ga v luknjico gré, nasproti pa plošat, kar ga iz končnice molí. Ako panj zadej odpremo, zapazimo tud, da ima vsak koj za zadnjo končnico znotraj v spodnjo diljo ali dno majhno štirivoglato jamico ali koritice izdolbljeno. Zakaj sem tedaj svojim novim panjem ti dve malenkosti naredil? Zato, ker mi v to služite, da zamorem čebelam prav hitro in brez vse težave jesti dajati. — Imam namreč navado, da spomladi in poleti čebelam kladem méd, ki je malo z vodo mešan. Méd, katerega mislim enkrat poklasti, najpoprej malo ogrejen, da se raztopí, potem vlijem v majoliko ali „kanglo", narejeno iz belega pleha, blizo $^1/_4$ del vode in $^3/_4$ delov ogretega medú, to vse skupaj dobro premešam, in to zmes začnem čebelam v panjove vlivati. Da pa to zmes v panjove vlivati morem, imam nalašč zato narejen livnik (trahtar) iz belega pleha, kateri ima pa na stran zakrivljeno cevko.*)

Kedar tedaj čebelam jesti dajem, delam tako-le: Zasučem zamašek panja, kateremu hočem najpoprej jesti dati, da ga tako iz končnice izderem, v odprto luknjico vtaknem zakrivljeno cevko livnika, in v livnik vlijem toliko raztopljenega medú, kolikor mislim, da ga v koritice gré. V tem času, ko se méd v koritice prvega panja odteka, odprem luknjico druzega panja, potegnem livnik iz prvega panja in ga vtaknem v luknjico druzega in spet medú vanj vlijem. Ko méd v drugi panj teče, zamašim luknjico prvega panja in jo odmašim tretjemu itd. Méd se prav hitro odteka, ker so luknjice proti znotranji strani nalašč malo navdzol izvrtane, in teče vselej ravno v koritice, ker je koritice ravno pod luknjico, v katero livnik vtikujem, v dno panja izdolbljeno.

Na taki način zamorem v eni uri blizo 100 panjovom jesti dati, pa ne, da bi katero končnico odprl, in ker nobene končnice ne odprem, tudi nobene čebele ne zmečkam, in me tudi nobena pčiti ne more.

Po zimi pa imenovane zamške tako v zadnje končnice vtaknem, da pride plošati dél, kar ga iz končnice molí, znotraj v panj; to pa delam zato, da se odeja, s katero čebele odenem, panjev dobro prime, sicer bi jo ti zamaški, ki bi na zunanji strani iz končnic gledali, zadrževali in odrivali, da bi se panjev dobro prijeti in na-nje dobro pritisniti ne mogla.

Svetoval bi vsakemu čebelarju, še posebno pa takemu, kateri veliko panjev ima, naj spomladi in poleti tako čebelam klade, zakaj s tem si ne bo le samo veliko časa prihranil, ampak se tudi mnogo čebelnih pikov obvaroval, zraven tega si bo pa še tudi veliko pridnih čebelic pri življenji ohranil, katere sicer, če pri pitanji končnice odpira, v svojo lastno škodo pomečka, kar se še posebno takrat rado zgodi, če so panjovi že zelo čebelni.

Da to čebelam prav nič neškoduje, če se jim spomladi in poleti, kedar se jim klade, malo vode med strd primeša, to mi je že iz mnogoletne skušnje popolnoma znano; zakaj kar časa čebelarim, zmiraj spomladi

---

*) V največo zadovoljnost se je c. kr. kmetijska družba iz prošinj za državne premije, katere je župnik Mesar za 3 ondašnje družbe po nji na c. k. ministerstvo kmetijstva odposlal, in katerim so bili med drugim tudi izgledi zapisnikov priloženi, prepričala, kako zvedeno so te družbe vredjene ter napredovalno z vsemi potrebnimi po Mesar-ju deloma že zboljšanimi zapisniki previdene, kakoršnemu delu gotovo ne more biti kos, kdor se z društvenim mlekarstvom temeljito ne pečá.

*) Tukaj omenjeno „kanglo" in livnik si lahko tudi vsak čebelar pri gosp. Mihu Pakič-u naročí.

in poleti tako zmes kladem in vendar so mi čebele še zmiraj prav zdrave in čvrste ostale. Pa ne le neškodljivo, ampak še celó dobro je, da se čebelam spomladi in poleti malo vode med strd primeša, zakaj čebele posebno za živež svoje zalege zraven medú in cvetličnega praha tudi veliko vode potrebujejo; saj to lahko vsaki čebelar vidi, kako pridno spomladi, kedar sneg kopni, ali pa pozneje po rosi vodo nabirajo in jo v panjove nosijo. Če se jim tedaj malo vode med strd primeša, kedar se jim klade, se jim s tem veliko truda in dela prihrani. (Dal. prih.)

Stelja in gnoj.

§. 32. *Nekdaj in sadaj.*

(Dalje.)

Ako veje odsekuješ prav pri deblu, se naredí smola, kakor pravijo, to je, smola začne v veliki obilnosti iz drevesa se cediti. Še veliko veči pa je ta odtók smôle, ako kak plázar s krampeži po drevesu pleza in lub odêre; naredé se dolge rže, po katerih smola navzdol po deblu lije, ker stopinja za stopinjo se naredí rana v lub in v belino. Najprvo teče smola, in če je rana v drevo veča, da se zarasti ne more, se začne od tiste straní deblo sušiti, trohneti in gnjiti. Veš pa, da, kolikor smole odteče, toliko živeža je drevesu ugrabljenega in drevo je v rasti zadrževano. Znano je, kako radi se pastirji in celó odraščeni buteži s tem igrajo, da zareze delajo v drevesa, še zlasti v smreke, ker jih veseli, da smola po njih teče, katero včasi tudi obirajo in prodajajo. Cele plate vidiš dostikrat na najlepših smrekah, hojah, bukvah itd. izsekane in veliko lepih hlodov gre tako v nič. Zares se ne more nikoli dosti zatrditi, kako je to škodljivo. Z obsekovanjem tedaj drevesa ne obsodiš samo k postu, temuč mu tudi puščaš in ga trpinčiš. Ako že nočeš ali ne moreš drugače, da drevo obsekuješ, pusti mu saj za čevelj dolge konce ali štore z živimi vejcami, ter pokaži vendar mrvico prizanašljivosti in gospodarnosti. Ako drevje do dveh tretjin visočine ali celó še višej obsekaš, se zgubi v logu senčnost, vsled tega pa na tléh dobi moč grmičevje in dračje ter razna šara, in to je zopet drevju v škodo.

Obsekanih dreves se tudi poprej črv (kukec) loti in jih končá. Sklenem naj tedaj z naukom: S sekiro ne v gozd, razen če je treba gozd trebiti ali drevje posekovati, — in nobeno kleščevje za steljo naj se ne jemlje iz njega, razen pri trebljenji in posekovanji.

Odpadlo listje in iglice so edini naravni gnoj za gozd. Božja stvarna previdnost je tako vravnala, da odpadlo listje in igličevje gozdni spodrasti prihaja v korist. Korenine gozdnih drevés se namreč navadno prav pri vrhu po zemlji raztezajo, in tanjši koreninice poganjajo med steljo, imajo tedaj ta namen, da gnojnino iz listja in igličevja srkajo v-sé. In tako nas prav previdnost modrega Stvarnika opominja, da bodimo varčni ter vse v prid obračajmo, da se nič ne zgubí.

Zdaj bi hotel slišati kmeta, kako bi rantačil za tatom, kateri bi mu po noči gnoj z njive ali travnika pograbil; in vendar on sam sebi tako dela, ki v gozdu steljo, to je, pravi gozdni gnoj do gole zemlje pograblja! Lej kmet! tako si ti svoj lastni tat. Gozdna stelja zarad svoje rahle lastnosti in srkajoče moči je podobna gobi, katera veliko vlage nase vleče in jo v sebi drži. Ta okoliščina ohrani zemljo in korenine vlažne in jih storí zmožne, da deblu vedno nove mokrotnosti in živežnosti dopeljujejo. Res se povsod opazuje, da v vlažnogorkih letih drevje v višavo in debelost veliko obilniše dojemlje, kakor pa o suhih letinah; to kažejo letnice (vsakoletni odrastni krogi na drevesih).

Listje po tléh pa ne daje samo vlage, temuč tudi lepo varuje in gojí mala koreninska laknica, ki iz zemlje v to steljo segajo, varuje po zimi prehudega mraza in po leti vročine. Ako vzameš to steljo, se zemlja naglo in globoko usuší, in pa toliko bolj, kolikor trša in gostejša so tla. Rahla zemlja se nikoli tako ne izsuši, kakor gosta. Po solnčnih, strmih krajih se to še dosti huje godí, kakor pa po senčnih, in vendar s tacih krajev najraji steljo grabijo. Če tudi se listje in igličevje po tacih solnčnatih krajih močno posuší, je vendar še zmiraj kakor pogrinjalo za tla, ki ima veliko vlage v sebi. S tem, da se tla sušé, vročini in mrazu izpostavijo, ker se jim stelja vzame, se rasti lesa zgodí prav velika škoda. Skušnje so dopričale, da zemlja v gozdu, ako se vedno in vedno do golih tal stelja odjemlje, postane veliko revniša; ne le da les zlagoma v svoji rasti močno zastaja, temuč tudi listja je v njem čedalje manj. To je tudi čisto očitno, ker listja mora toliko več ali pa manj biti, kolikor bolja ali slabša je rast.

Ako so tla v gozdu s steljo pokrita, se velik del dežnice pridržuje, in kar je odteče, je večidel čista; z odrte gozdne zemlje pa je veliko več uteče in še veliko rodovitne prsti seboj podrgne. Iz gozda, kjer je stelja pograbljena, kmalu po velikem dežji teče veliko vode, iz gozda s steljo pa tudi po daljšem deževanji le malo. Po celih okrajinah, kjer se stelja neprizanašljivo grabi, ima to žalostne nasledke, da pri deževji vode veliko nevarniše narastejo. Priča tega so strašne povodnji reke Rone na južnem Francoskem. Škoda neprizanašljivega grabljenja stelje (z železnimi grabljami, do gole zemlje, vsake 3—4 leta) se ne pokaže tako naglo in očitno, kakor škoda obsekovanja. Tudi gozdna zemlja je tako različna, da v enem kraju more več, v drugem manj tacega odiranja prenašati, ter se ne razodene tako naglo in očitno to skazljivo gospodarstvo. Drevje namreč še zmiraj po nekoliko raste, ohrani svojo prejšnjo podobo in še le v 20—30 letih vsako nebrljavo oko očitno vidi, kako napačno se je gospodarilo.

Navadni nasledki nezmernega grabljenja stelje so ti, da je sploh manj lesa za imenitnišo rabo; pa tudi to, da jame drevje gnjiti, trohneti, sušiti se v deblih, v strženu, v vrhovih, od tod potreba, da se mora kolobarni čas posekovanja veliko obkrajšati. Najhuje pa je to, da se gozdna zemlja sčasoma tako skazí in izpije, da žlahtniše drevje več ne more odraščati, toraj le z manjšim zadovoljni borovec prihaja na njih mesto, pa tudi ta sčasoma prav revno raste. To je velika škoda, ako se pomisli, koliko vrednost imajo smreke, jelke, hojke in že celó dragi mecesen. Poslednjič je še vediti, da se z grabljenjem neštevilna gozdna zelišča potrgajo in poderejo, posebno enoletna, pa tudi dveletna, kar storí, da se velikokrat njih rast iztrebi in zatare, posebno pa v malih deležih.

Le ljubše mi je še vendar, ako se drevje obsekuje, kakor pa, da se z vednim grabljenjem do golih tal zemlja v nič deva, da lepo drevje ne more več rasti. Z obsekovanjem se saj le drevje pokončá, z neizmernim grabljenjem pa se končuje drevje in zemlja ob enem. Se vé, da se tudi zgodí, da niso ljudje zadovoljni le z obsekovanjem, temuč grabijo še steljo spod drevja. Ker pa za modro gospodarstvo ne eno ne drugo ni potrebno, zato tacega početja ne morem pametno gospodarstvo imenovati; to je gospodarstvo divjakov. Za tarnanje tacih, ki gozde odirajo, nimam ušesa, ker to nič ne določi. Kar pa določuje, to je veči pridobitek pri žitu, senu, lesu in denarju, in ta pridelek dobivajo pametni kmetovalci, ne pa gozdodirci. (Dal. prih.)

Znanstvene stvari.

Občni zbor „glasbene matice“

15. aprila 1875.

(Konec.)

Gospod prvosednik povpraša zbor, ima li kdo kaj omeniti o tajnikovem poročilu. Ker se nikdo ne oglasi, poroča blagajnik gosp. Drenik o društvenih dohodkih in stroških in o stanji društvene imovine.

Po nasvetu gosp. prvosednika imenujeta se gospoda Jeločnik in Pirnat za pregledovalca računov.

Prvosednik pozivlja gospode, ki imajo morebiti kak posamesni nasvèt, da se oglasijo. Na to gosp. Praprotnik sledeče nasvetuje: V ljudskih šolah bode sedaj po ukazu ministerstva pevonauk obligaten in zahteva se, da se otroci po notah petja učé. Zato pa je silno potrebno, da se za naše slovenske ljudske šole izdá „pevonauk“. Ker je učitelj gosp. Peter Weiss v Celji že sestavil tak navod in ga poslal, da bi se pregledal in dal v tisek, naj „glasbene matice“ odbor rokopis pregleda in ako je za rabo pripraven in ministerstvo privoli, da se vpelje kot učilni pripomoček v šolah, naj „glasbena matica“ preskrbi tisek in izdavo ter spisatelju izplača zahtevano nagrado 80 gold.

Prvosednik priporoča ta nasvèt in ko bi artistični odsek delo za dobro spoznal in tudi ministerstvo rabo dovolilo, naj se tisek nemudoma preskrbí.

Zbor se enoglasno za to izreče.

Gosp. Hribar želí, da bi se prenaredila štev. IV. pri zadnjem razpisu daríl, ker po cerkvenih postavah se ne sme pri velicih slovesnih mašah v drugem nego v latinskem jeziku péti. Tudi za cerkvene samospeve naj bi se darila ne razpisavala, ker niso pripravni za cerkveno glasbo.

Gosp. Drenik misli, če tudi po stari cerkveni postavi ni dopuščeno pri velikih mašah petje slovenskih vlog, se bodo pa pri manjših slovesnostih rabile.

Gosp. Valenta se izreče odločno proti temu, da bi „glasbena matica“ razpisavala darila za skladbe, ki so zložene na latinski tekst. Ako se hoče našemu ljudstvu estetično petje vcepiti, treba je, da mu v domačem razumljivem jeziku podajamo napeve, da bode vsak pevec kakor tudi poslušalec vedel, kaj se poje, ter z besedo in melodijo povzdignjen k molitvi. Ako je ranjcemu Riharju za prav se zdelo, da je za velike praznične obrede zložil napeve na slovenske besede, smemo tudi mi tako nadaljevati; za latinske kompozicije nam ni treba skrbeti, teh dobí vsakdo lahko na stotine pri knjigotržcih, slovenskih pa manjka.

Zbor sklene, da ostanejo razpisi nepremenjeni, kakor tudi, da se samo slovenske kompozicije izdavajo.

Gosp. Drenik naprosi gospoda Hribarja, da bi sestavil obljubljeno vabilo do cerkvenih predstojništev, da pristopijo v naše društvo, ker potem bi bilo mogoče, več za cerkveno glasbo izdavati.

Gosp. Hribar obljubi, da hoče tako vabilo v kratkem razposlati.

Gosp. Žagar predlaga, da bi se zmanjšalo število odbornikov, in sicer naj jih bo v Ljubljani 6 in vnanjih 4, vseh tedaj 10. Motivira svoj predlog s tem, da veliko število odbornikov ne koristi društvu in le teží delovanje, posebno ker nekateri odborniki nikoli ali pa prav redkokrat k sejam dohajajo.

Gosp. Drenik je proti zmanjšanju števila odbornikov in meni, da veliko število nikakor ni bilo škodljivo in bolje je, če ima društvo odveč odbornikov nego premalo, ker dostikrat se nakupiči delo, za katero je treba več osob.

Prvosednik je tudi za to, da ostane število 20 odbornikov, ker ako bi društvo prišlo do tega, da zamore delovati popolnoma po programi v pravilih narisanem, treba bo še večega števila odbornikov.

Pri glasovanji pade gosp. Žagarjev nasvèt in vrši se volitev 20 odbornikov.

Po nasvetu gosp. Grasselli-a odpade volitev po volilnih listkih, temveč izvolijo se per acclamationem sledeči gospodje v odbor: Franjo Ravnikar, predsednik, Franjo Drenik, blagajnik, Dragotin Žagar, Andrej Praprotnik, Josip Jolli, Anton Stöckl, Anton Nedved, Feliks Stegnar, Anton Jentl, P. Angelik Hribar, Alojzi Steinmetz, Voj. Valenta — vsi v Ljubljani stanujoči. Vnanji pa: Franjo Gerbic v Zagrebu, Anton Hribar v Gorici, Janez Miklošič v Mariboru, Franjo Stojec v Kranjski gori, Matija Šušteršič v Krškem, dr. Benj. Ipavec v Gradcu, Matej Žvanut v Trstu, Ferdo Vigele v Ziljski dolini.

Prvosednik potem sklene zborovanje sè sledečimi besedami:

Predno končamo občni zbor, naj mi bo dovoljeno, omeniti zaslug tistega moža, ki neumorno deluje za razcvet glasbene matice, na katerega ramah leží in stojí celi stroj naše družbe, in to je naš vrli tajnik gosp. V. Valenta. Naj mu doní od vseh nazočih srčna zahvala!

Slovstvene stvari.

„Skutnik = slupnik.“

Spisal J. Navratil.

(Dalje.)

Na tak ali temu kolikor toliko podoben náčin posinjali so, kakor čitamo v znani knjigi (I. 160; 464 do 465), tudi drugi narodi, a ne samo germanski. Nekateri so si pritiskali take otroke o sinovljenju gole na gola prsa ter jih oblačili pod vojo zdolnjo opravo, ki se drži života; — nekateri so jih slečene jemali pod srajco [1]) ter jih k sebi stiskali in poljubljali (najprej novi oča, a nato i nova mati; — nekateri so jih pretikali skozi ohlapna nédra (per stolae fluentis ‚sinus‘ traducere) itd.

Diodor (4, 39; Wess. 1 284) pravi, da so na isti način, kakor je po grški basni Junona posinovila Herkula, nekdaj res posinjali tujo deco i stranski, t. j. negrški narodi (βάρβαροι).

Nehoté se spominjam pri th besedah srbske národne pesmi, v Vukovi II. knjgi 30te, ki nam prosto, a prelepo popisuje, kako je jenala carica.... tuje dete za svoje:

„Odnese ga u gosposke dvore,
Prometne ga kroz nedra [2]) svilena,
Da b' se dete od srca nazvalo,
Okupa ga i nanegova ga.“

‚Pripovijeda se‘ — dodal je Vuk — ‚da i sad tako čine oni, koji uzmu koga mjesto svoga djeteta‘. [3])

Poštovani čitatelji so naštdi dozdaj že toliko pomenov besede ‚skut‘ (‚skuto‘, ‚skute‘, ‚skuti‘), da se

---

[1]) V Vukovem srb. „rječn.‘ čitaš na str. 689, da so ‚skuti‘ (pl.) dolnji t. j. podpasn konec srajce (‚košulje‘), posebno ženske. Pis.

[2]) Po Mikl. slovarju leta 1850 je „skutъ“ tudi = κόλπος, sinus (Busen, Schofs); v vélikem s ne nahaja ta pomen. Pis.

[3]) Kdor hoče vedeti kaj več o posinjanju ali sinovljenju pri južnih in severnih Slovanih, naj čita i Bogišićevo knjigo: „Pravni običaji u Slovenâ“ (u Zagrebu 1867) 140—141. Pis.

jim čudijo; ali to niso še — vsi. Treba pa znati po moji misli i druge pomene, da se razsodi do dobrega, kako je postalo ime ‚skutnik‘.

Ne samo nekaterim Žumberčanom, nego i Bolgarom, (ki nosijo kakor Črnogorci i drugi Srbi dolge suknje, Bolgarke pa jako dolge suknje, moškim podobne, a brez rokavov) rabi beseda ‚skut‘ za nemški ‚Rockſchoſs‘ (škrìc [1]); gl. Kyriak-Cank. 205.

To svedočijo tudi bolgarske národne pesmi, s cirilico tiskane (Miladinov 24 pa 377):

‚Da ni (nam) da'it ot srce čedo (déte),
Na skutam da turam [devam], ‚tate da vikat‘.

„Brala moma [deklína] zelenika
Vo dva skuta kata dena [vsaki dan].“

Tudi besedo „skutnik“ (množ. ‚skutnici‘) imajo Bolgari, a ne za naš, nego za isti pomèn, kakor ‚skut‘:

„Ta dojdo'a, Nešo, tvoji mili druški,
Te sobra'a [2]), dobro, sve do skutnici-te“. [3])
(Milad. 379).

(Dalje prihodnjič.)

Národno blago.

Prislovice in reki iz Istre.

Zapisal J. V.

Ako kdo reče „hvala“, „zahvalujem“, Istran odgovorí: Bogu hvala, ki je vredan i dostojan.

Bolna noga će postelju, a bolna ruku mir.

Nesložćina ubožćina, složćina s možćina.

Bič na kraju puca. (Zima je na koncu ostra.)

Kada se ovce počnu bubat i žene karat, je vreda (brzo) daž.

Ki se u petak rodi ili oboli, mu rado zvoni (umre).

Kada suncu sveti i daž hodi, se slepci (sleparji) ženu.

Na mladi petak se vlasi strižu.

Ni vsaki petak božić (ni vselej dobro).

Do tamo će mnogo daža u more past. (To nebode tako brzo).

Ki konvent (gospodar) mi kruha dá, valja, da ga služim.

Koliko mira, toliko pira (veselja).

Kada blago mine, pamet pride.

Z dolom zec: puna zdela mesa, z gorom zec: va uho me piši.

Z vanka je lastavic, a znutra pas razdiravac (hinbeni).

Vsaki svoju nevolju nevolji.

Kada se devojka ženi, se njoj perilo (perilnik) zible.

Istina je, peteh je zakukuriknul (kada se kaj poveda).

Ni mi koliko valja, nego koliko rabi (ako se mala stvar zgubi).

Redko lačan, gusto sit (bogat).

Redko sit, gusto lačan (ubog).

(Konec prihodnjič.)

---

[1]) „Škrc“ ali „škrìc“ (2. skl. ‚škríca‘) ni domačega korena, nego iz nemške besede „Schürze“ (Schurz). V Apencelu in drugod po Švajci pravijo res ‚Schoofs‘ namesto „Schürze“. Tobler, Stalder; prim. tudi pri Diezu („etim. Wtb.“ 373) „scorciare.“ Pis.

[2]) t. j. sežgane deklice pepel. Pis.

[3]) Ta bolg. ‚skutnik‘ (s polnoglasnim u = cir. у) naj se dobro loči od imena ‚skŭtnik‘, der Wirthschaftliche; Kyriak Cank. 205; kajti po Kyriak-Cankovi pisavi je ŭ = ъ, tedaj ‚skŭtnik‘ = skъtnik (sk'tnik) iz bolg. glag. (dovrš.) „skъta“ servare, aufbewahren iz strsl. skątati Mikl. 854, a ne iz stsl. ‚skutati‘ (u = stsl. оу). Pis.

Iz deželnih zborov.

Deželni zbor Kranjski.

(5. seja 29. aprila.) Najprej se je prošnja Palovške občine gledé plače župana izročila deželnemu odboru v rešitev; prošnja Cerkniške občine, naj se pri c. kr. vladi dela na to, da bi se ta občina združila s sodnijskim in davkarskim okrajem Loškim, se je izročila peticijskemu odseku v pretres. Poslanec M. Kramarič je c. kr. vlado interpeliral: ali je ni volja skrbeti za to, da se našim občinam na meji Hrvaški vsi kordonski stroški zarad goveje kuge nemudoma povrnejo iz državne blagajnice in ali bode že enkrat konec te velike nadloge, da se odpravi kordon? Vladni načelnik vitez Widmann je na to odgovoril, da obravnava zarad kordonskih stroškov še ni končana, sicer pa vlada skrbno gleda, da se dotično breme občinam kar največ mogoče zlajša; kuge na Hrvaškem pa še ni konec. — Potem je izročil nov vladni načrt pogodbe med državo in med deželnim zastopom Kranjskim zarad uravnanja zemljiško-odveznih razmer. Ta predloga se je izročila finančnemu odseku. — Zdaj se je obravnavalo o proračunu gledišnega zaklada za leto 1876. Finančni odsek je predlagal, naj se dramatičnemu društvu za slovenske predstave, kakor dozdaj, dovoli 2400 gold. podpore, podvzetniku nemškega gledišča, ki je dobival dozdaj 13 lóž in 900 gold., naj se dodá še 300 gold. podpore.

Na to je dr. Zarnik predlagal, naj se navedenih 13 lóž za tiste večere, ko se predstavljajo slovenske igre, prepustí dramatičnemu društvu. Podvzetnik nemškega gledišča zavolj tega ne bo trpel nobene škode, vsaj so te lože pri slovenskih predstavah večidel prazne.

Dr. Bleiweis izreka, da ne bode glasoval za to, da bi se dosedanja podpora 900 gold. za nemško gledišče povikšala. On sicer nikakor ni nasprotnik nemškega gledišča; al enakopravnost in denarne razmere gledišnega zaklada branijo mu, povikšati podporo nemškemu gledišču. Kdaj neki — vpraša — je deželno naše gledišče postalo nemško? kako more kdo misliti, da ima slovenska Talija manj pravice do njega nego nemška? Enakopravnost zahteva, da se po tisti meri kakor za nemško skrbi tudi za slovensko gledišče. Slovensko gledišče dobiva 2400 gold., nemško pa 13 lóž in 900 gold.; če lože prav cenó cenimo po 150 do 180 gold. in se toraj tej vrednosti lož prišteje onih 900 gold., dobiva nemško gledišče še nad 3000 gold. podpore; po takem bi se podpora slovenskemu gledišču zboljšati morala vsaj za 600 gld. Govornik, razkladaje zgodovino gledališčnih subvencij, pripoznava, da je nemško gledišče v zadregi; al zakaj pa težko shaja? — zato, ker je 54 lož v privatnih rokah; to je največa kalamiteta, ker od teh lóž podvzetnik razen uboge vstopníne nič nima; drug vzrok, da težko shaja, je pa ta, da ti posestniki privatnih lóž od leta do leta več zahtevajo od podvzetnika, zdaj hočejo celó velike opere in izvrstne pevce, al to stane veliko denarja. Dolžnost ložarjev v prvi vrsti je toraj zdatno podpirati nemško gledišče, ne pa z onimi 20—30 gold., ki jih dobivajo od Slovencev, katerim za slovenske igre lóže v najem dajejo. Konečno dr. Bleiweis nasvetuje, naj se nemškemu gledišču le kakor dozdaj 900 gld. podpore nakloni, pa dostavi, da bode od tega nasveta odstopil, če se sprejme Zarnikov predlog in s tem njegovemu načelu enakopravnosti zadostuje. — Dr. Bleiweisov predlog so podpirali Pakiž, Kramarič in Zagorc. Dr. pl. Schrey in Deschmann sta spodbijala Bleiweisov in Zarnikov predlog. Potem ko je

še dr. Zarnik svoj predlog zagovarjal in dr. Schreya spodbijal, se je o Zarnikovem predlogu glasovalo po imenih. Za Žarnikov predlog so glasovali: grof Barbo, dr. Bleiweis, Grasselli, Horak, Jugovic, Kotnik, Kozler, Kramar, Kramarič, Matej Lavrenčič, Murnik, Obreza, Pakiž, dr. Poklukar, dr. Razlag, Rudež, Tavčar in dr. Zarnik; — zoper predlog pa so — krasno kazaje, kako povračajo oni „Entgegenkommen" nekaterih našincev — glasovali: baron Apfaltrern, grof Blagaj, Braune, Deschmann, vitez Gariboldi, vitez Kaltenegger, vitez Langer, grof Margheri, baron Rastern, vitez Savinschegg, Schaffer, pl. Schrey, grof Thurn in Zagorc. (Res, čudna doslednost poslanca Zagorca! Četrt ure poprej je izrečno podpiral predlog dr. Bleiweisa, glasoval pa je koj potem z nasprotno stranko!!) Dr. Zarnikov predlog je toraj obveljal z 18 glasovi proti 14; vsled tega je dr. Bleiweis, kakor je že poprej napovedal, odstopil. — Potem so predlogi finančnega odseka obveljali. (Potrebščina 6020 gold., zaklada 2397 gold., primanjkljej 3623 gld., ki je pokriti iz deželnega zaklada. Konečno je obveljal predlog dr. Bleiweisa, da se v prihodnje proračune gledišnega zaklada stavi vrednost onih 13 lóž, ki se prepuščajo nemškemu podvzetniku, in pa vrednost najemščine za zbornico deželno in druge dotične prostorije, kajti vse to je lastnina gledišnega zaklada.

(V 6. seji 1. maja) je bila jako živahna obravnava o zadevah deželne bolnišnice, katero oskrbuje red usmiljenih sester, ki so zarad čedalje veče dragine, ki je nastala konec leta 1873 in trajala blizo celo leto lansko, prosile nekolikošnega povikšanja režije in jedilne cene memo leta 1869, ko je bila pogodba ž njimi narejena. Dr. Bleiweis se je boril z baronom Apfaltrernom, poročevalcem finančnega odseka, in če naposled ne bi bil Deschmann pomagal dr. Bleiweisu, bila bi se bila krivica zgodila pravičnim zahtevam usmiljenih sester. Po stenografičnem zapisniku prinesemo pozneje celo obravnavo te borbe, ker je principielne važnosti.

Deželni zbor Goriški.

Tretjo sejo je imel naš deželni zbor 28. dne u. m. Naznanili so se razlogi, zakaj se niso na Dunaji potrdili lanski zborovi popravki v deželnih šoskih postavah. Izročila se je ta reč odseku za postave, da načrt prenaredi in tudi zastran deželnega šolskega sveta kako primerno prenaredbo nasvetuje. — Dr. Deperis je podal nujen nasvet, da naj se odseku 7 mož izročí v pretresanje črtež zadevajoč opuščenje doneska za normalno-šolski zaklad in vpeljanje šolskega doneska od dedovine. Predlog sprejet. — Namestništvo naznanja, da je država pripravljena prevzeti (s pogoji) od dežele posilne delavnice (izroč. fin. odseku). — Mnogi učitelji in učiteljice prosijo za povišanje plače. — Dr. Lavrič interpeluje, zakaj ni vlada skrbela, da bi se bilo oznanilo zastran kupč.-zborničnih volitev razposlalo slov. županijam v slov. jeziku. — En bloc sta se sprejela črteža postav zadevajočih razdelitev občinskih zemljišč v Cirknem in Zakriku. — Mnogo občin prosi za cesto z zgorenjega Krasa v Gorico. — Nekaterim vseučiliščnikom in za druge namene so se dovolili neki doneski. — Dr. Abram je poročal o raznoterih proračunih.

Deželni zbor Štajarski.

Štajarski zbor je pri razpravi o ljudskih šolah 23. dne t. m. določil, da po $^1/_2$ odstotka od zapuščin se ne bode več prištel v penzijski učiteljski zaklad, da-si je ces. namestnik hudo ugovarjal. — Dr. Vošnjak je tožil, da se slovenščina v šolah preveč zanemarja, ter je zboru priporočal, naj se ljudske šole ne rabijo za ponemčevanje. Deželnemu odboru se je naložila naloga prevdariti, kako se bodo plačevali stroški za ljudsko šolstvo, da bi se deželnemu zakladu ne nakladala prehuda bremena. Dalje naj deželni odbor preiskuje, kako bi se premenilo imenovanje učiteljev, in naj tudi ministra bogočastja še enkrat prosi, da bi se za gornje Štajarsko napravilo posebno učiteljsko izobraževališče. V seji 26. t. m. se je sprejel vladni predlog o novi méterski meri in pa mestni red za Gradec po nasvetu odsekovem vkljub ugovarjanja ces. namestnika. Proračun za penzijski zaklad učiteljski se je potrdil ter deželnemu zboru naročilo skrbeti za to, da omenjeni zaklad dobí v svojo oskrbovanje. Ces. namestnik je odgovoril, da od vlade naj se v tem oziru ne pričakuje ničesa.

Deželni zbor Koroški.

Iz tega zbora imamo poročati le o škandalu, ki se je zgodil najbrže po podpihovanji liberalne nemške stranke. Poslanec Einspieler je namreč stavil predlog, da se volilni red za dež. zbor pregleda in popravi tako, da bodo poslanci kmetiških občin v primeri proti poslancem mest in vélikega posestva bolj pravično odmerjeni. Ta predlog so podpisali tudi poslanci kmetiških občin Laks, Petrič, Petric in Ulmann. V drugi seji pa so ti preklicali svoje podpise in dolžili Einspielerja, da je besede „Einspieler und Gesinnungsgenossen" (somisleči tovariši) še le pozneje vpisal v predlog, ko so ga oni že podpisali. Toda posl. Einspieler jih je pristojno zavrnil in ponujal vsak, kakoršen koli dokaz, da so te besede že skonca v predlogu stale. Tako sumičenje poštenega poslanca se samo sodi, a dokaz je, da liberalcem je vsako orožje zoper svoje nasprotnike dobro, pošteno in nepošteno.

Deželni zbor Gornje-Avstrijanski.

V seji 28 aprila je deželni zbor pooblastil deželni odbor, da iz 5 ponujanih grajščin si sme izbrati eno za napravo niže kmetijske šole, pa tako, da stroški nakupa in notranje vredbe ne presezajo 130000 gold. V lanskem zboru je dovolil zbor le 100.000 gold., zdaj je dodal še 30.000 gl. To bode že 4. niža kmetijska šola na gornjem Avstrijanskem. — Očiten dokaz pripoznanja, kako potrebne so ljudstvu kmetijske šole. — Gornji Avstrijanci so zeló hitro se poslovili iz deželne hiše.

Poreški deželni zbor.

V Poreškem zboru so Beli in tovariši vlado vprašali, zakaj se je v nekaterih ljudskih šolah vpeljal nemški jezik? Proračuna zemljiškega odveznega in penzijskega zaklada sta se potrdila, ravno tako tudi opravilni red deželnega zbora. Vlada je zboru izročila predlog, da bi država prevzela posilne delavnice.

Predarelski deželni zbor.

V Predarelskem zboru so vlado interpelirali zarad nekega učitelja, ki je otrokom spisoval zabavljice o odpustikih ter preslavljal Martina Lutra in njegovo krivoverstvo. Radovedni smo, kaj bode vladini zastopnik na to odgovoril.

Naši dopisi.

V Gorici 2. maja. — Volitve za kupčijsko zbornico so opravljene; izvoljeni so tudi 3 Slovenci, prav za prav možje iz slovenskih krajev, katerih izvolitev je zanimiva zato, ker „L' Isonzo" trdi, da so

bili nekako uradni kandidatje, češ, da so od zbornicnega urada („urada“ v širjem pomenu) bili nasvetovani laškim in slovenskim volilcem iz razreda obrtniškega. Če je to res, bilo bi pri tem mikavno to, da bi jih bila nasvetovala nemški predsednik ali laški podpredsednik kupč. zbornice ali pa laški tajnik ali kdor si bodi v imenu predsedništva. Sicer pa „Isonzo“ lahko mirno spi; kajti tudi, ko bi slov. narodnjaštvo omenjenih 3 mož bilo ne vem kako prenapeto, ne bodo njegovi stranki veliko vode kalili, ne. — Volitve za mestno starešinstvo se ravno vršijo. — V 3. razredu sta izvoljena (z 208 glas. od 213) kandidata „meščanske“ stranke, to je tiste, katero so nekdaj „skrajno“ laško imenovali. Od kar „smo“ v Gorici vsi „pametni“ in „trezni“ postali in sosebno odkar smo ni davno v slavnostnem odboru za sprejem Nj. velič. cesarja videli tudi možé omenjene stranke, nehal je — pravi „Isonzo“ — razloček med stranko in stranko kot tako, in gre letos samo zato, da bi se neke osebe, ktere „Is.“ sebično svojat imenuje, odpravile, ter da bi se njihov upliv na uradnike, penzijoniste in enake nedomače elemente uničil. Trn v peti je Isonzo-u, kakor lani, g. dr. Pajer. Očita mu ta list, da zbira krog sebe vse, kar tukajšnjih razmer ne pozna, ter da kaže ljudí „meščanske“ stranke kot ne prave ne zanesljive Avstrijance, da jih sumniči. To pa da ne gré, ker zdaj smo vsi pošteni avstrij. državljani itd. „Klerikalna“ stranka stojí menda nad opisanima strankama in se agitacije ne udeležuje. Taktika „Isonzo“-ve „meščanske“ stranke je ta, da misli postaviti v II. razred take kandidate, zoper ktere prav za prav nobena stranka in tudi vlada nič ugovarjati ne more; še celó enega duhovna bode menda priporočala. Nasprotne stranke kandidatje so že prilepljeni po oglih. Gospod deželni glavar, grof Fr. Coronini, ni od nobene stranke sprejel kandidature. V torek bode volil II. razred. — Pretekli torek (27/4.) je imelo dež. šolsko svetovalstvo sejo, v kateri je predsedoval gosp. namestnik baron Pino sam. Prišel je gosp. namestnik tudi zato v Gorico, da se je posvetoval z deželnimi poslanci, kako bi se dal za vprihodnje preuravnati deželni šolski svèt, da ga bode tudi deželni zbor in odbor spoznaval za postavnega, ter da se bosta deželna zastopnika zopet mogla udeleževati njegovih sej in obravnav, kterih se od lanskega februarja ne udeležujeta. Sklenilo se je, da zbor sam nekaj v ta namen predloži. — Učiteljsko izobraževališče Goriško se za prihodnje leto bistveno prestroji; stvar pa ni še dognana. — Jutre se začnejo preskušnje za dosego sposobnosti za učiteljstvo pred tukajšnjo preskuševalno komisijo. Oglasilo se je neki kakih 30 učiteljev in učiteljic z Goriškega, iz Trsta in Istre. — Spet surovost in še kaj več! Pretekli teden je na Gargarski cesti voznik voznika prebodil, ker se mu ni z vozom ognil! — V Stračicah (v g. Ritterjevih fabrikah) sta prišla v nesrečo dva mizarja, ki sta imela blizo parnice nekaj popravljati. V 5 minutah sta bila, ker ju je po neprevidnosti mašinistovi vročá voda, ne vem kako, škropila in par puhteč po oddušku dušil, vsa oparjena in malo da ne, mrtva.

Iz spodnje Kanomlje 22. aprila. (Konec.) Hribček (Berg) je tamkaj zato tako vstvarjen, ker so poprej stare peči bile; tega hriba naj bi se toliko odkopalo, kakor so pri sedanjih pečéh dimniki visoki. To delo bi se samo plačalo, ko bi kamnite plošče za rudnik dobili, ki jih sedaj rudarjem, kateri jih lomijo, po 8 gld. 50 kr. seženj plačujejo. Ko bi bilo toliko hribčeka odvzetega, da bi se mogle nove peči tako napraviti, da bi bil dimnik vsake peči pri steni kviško sozidan, vrh dimnika pa malo na kviško, kakih 10 sežnjev ali kaj manj, ali pa da bi majhen ozek rov (Stollen) naredili, na koncu teh majhnih rovov pa velik rov, kateri bi smel daljši biti, kakor peči spodaj; na obeh koncéh tega dolzega in velikega rova pa zopet na vsakem koncu malo na kviško majhen rov, kakih 8 ali 10 sežnjev dolg; na koncu teh dveh rovov, pa zopet en velik in dolg rov, kakor spodaj; od tega rova bi se pa na sredi zopet en rov kviško na dan spravil; če bi se ta dva rova kviško podoplala, bi bilo to še bolj gotovo. Potem naj bi se pa po hribu dimnik v zemljo dalje izpeljal, da bi se po malem majhne luknje za dim naredile. Tako narejena naprava bila bi gotovo dobra, zakaj, kakor hitro je dim hladan, živo srebro odpade po takih tunelih; v hribu se more dim ohladiti. — Če bi se bilo bati, da bi peči ne vlekle in dima v rove ne gnale, bi se temu tudi lahko pomagalo, ker ima kmet zgoraj mlin, ki zmiraj melje, in ker voda mlin goni, bo tudi kolo za veternike gonila, veternic pa se dá lahko v vsak dimnik eno napraviti. To bode gotovo dim hladilo in naprej gnalo. Da bi delavci ne bolehali, bi se tudi dal tak veternik napraviti, kateri bi se, kedar bi delavci v peči opraviti imeli, pred pečjo odmašil, da bi škodljiv sopar kviško gnal. To se samo vé, da pri prvi peči bi se začelo delo; kedar bi bilo to dodelano, se veternik zopet zamaši, ter se pri drugi peči odmaši itd. Prostora bi bilo tudi dovolj, žgano proč voziti na 1000 let. Dva travnika sta proti spodnji Idriji, in proti Idriji tudi otok in travnik, ker ste dve grapi vmes, da bi o hudem vremenu voda naprej šla. Res bi to delo veliko stroškov prizadjalo; al bili bi v malo letih povrnjeni, če se prevdari, koliko živega srebra se bo pridobilo, potem pa pomisli, koliko bi bilo tukajšnjemu ljudstvu pomagano, koliko živali se bode več v tem kraju lahko dobro ravnalo, ko se sedaj nič ne more, pa še to, kar redijo, je slabo in suho.

Boštjan Leskovic, župan.

Iz Postojne 30. apr. — 14. dan t. m. so v Čepnu po neprevidnosti tri hiše pogorele, kojih lastniki niso bili zavarovani, kar se, žalibog, zmirom na deželi tolikokrat priključi, dasiravno pogostne požarne nesreče in popolno obožanje nezavarovanih pogorelcev veliko dobroto zavarovanja proti ognjeni nevarnosti živo priporočujejo. Pri tej priliki se mora v čast in spodbudo neutrudljive dobrodelnosti gospé Marije Kalistrove v Trstu opomniti, ter z zahvalo naznaniti, da je ona prec ko je omenjeno nesrečo zvedila, c. kr. okrajnemu glavarju 60 gld. poslala z namenom, naj se enakomerno pogorelcem razdelijo; sploh velikodušna gospá nobene primerne prilike ne opusti, svoje milo srce pokazati.

Iz Starega trga poleg Loža. — V nedeljo 9. t. m. bomo odprli pri nas kmetijsko napredovalno šolo po izgledu one v Ljutomeru na Štajarskem. O kmetijstvu bode predaval gosp. Fr. Žepič, učitelj na gozdarski šoli v Šneperku. Gosp. J. Žirovnik bode predaval računstvo s posebnim ozirom na novo mero, fiziko nanašajočo se na poljedelstvo, zgodovino itd. Gosp. nadučitelj Mandeljc bode pa razlagal praktično čebelorejo.

Iz Ljubljane. (*Odbor družbe kmetijske*) je preteklo nedeljo pod predsedstvom barona Wurzbacha imel svoj mesečni zbor. Iz mnozih obravnav omenimo sledeče: Iz poročil gospodov predstojnikov podružnice Radoljske in Postojnske je odbor razvidel veliko veselje in hvaležnost, s katero so gospodarji prejeli jim iz državne subvencije podarjene ovce; enako radost so razodevali tudi tisti, ki so jih v Ljubljani prejeli; občudovali so velikost še mlade živinice in pa lepo volno; napredek v ovčji reji je po večletnih skušnjah zagotovljen. Odbor je zahvalo izrekel gosp. Šolmajeru za nakupovanje, gospodoma Hudoverniku in Hofstetterju pa za

redno izpeljavo razdelitve. — Potem dr. Bleiweis poroča o mnozih dopisih sl. ministerstvu kmetijstva. O poslani knjižici nemški, ki obsega poduk, kako zatreti knavra (Borkenkäfer), ki po gozdih mnozih dežel, pa tudi pri nas na Gorenskem in Dolenskem veliko škodo dela, je bilo ukrenjeno, naj bi iz te knjižice „Novice", čeravno so že pred 4 leti obširno o tem škodljivem mrčesu pisale in ga s podobami razjasnile, kratek posnetek prinesle našim kmetovalcem v poduk, — deželna vlada in ministerstvo kmetijstva pa se prosita, da se z ostro postavo v okom pride napakam, da se v gozdih nemarno pušča lesovje tako, iz katerega se izleže knaver. — Tudi postava, ki jo imajo na Tirolskem, da občine z dimom branijo škodo slane, naj se v „Novicah" naznani, čeravno lega vsacega kraja ni taka, da bi dim pomagal. — O priznanji gotove koristi potovajočih učenikov kmetijstva je odbor sklenil, v ta namen ministerstvo prositi 600 gold. podpore. — Na poziv sl. ministerstva, naj bi družba kmetijska priporočala gospodarjem, ki slamo in seno prodajajo v daljne kraje, da bi ga trdo stlačili, da manj prostora potrebuje, je bilo sklenjeno, ministerstvo prositi, naj blagovoli delati na to, da se visoka vožnina sená po železnicah zniža, ker to je glavna zapreka temu kupčijstvu. Ministerstvo naznanja družbi, da g. Guido Rütger na Dunaji napravlja neko mazílo (carbolsäurehaltiges Steinkohlen-Theeröl), s katero se konci nogradskih količev namažejo, da ne gnijijó v zemlji. Kdor se do njega (na Dunaji, Schellingstrasse Nr. 3) obrne, dobí poduk o tem. (Kon. prih.)

— (*Dobro skušena, še nova trlica za lan*) je na prodaj v Ljubljani v Karlovškem predmestji v hiši rajncega dr. Orla. Dostaviti moremo, da je ta mašina res hvale vredna.

— Gosp. J. Seunig, odbornik družbe kmetijske, se je predvčerajšnjem podal na gornje Štajarsko, da ondi nakupi nekoliko glav žlahne Miricodolske goveje živine, ki se bode 15. dne t. m. v Ljubljani po očitni dražbi prodala. (Glej „Razglas" na prvi strani današnjega lista.)

— (*X. občni zbor slovenske Matice*) bo 19. maja 1875. leta ob 3. uri popoldne v čitalnični dvorani. Vrsta razgovorov: 1. Predsednik nagovori zbrano skupščino. 2. Poročilo o odborovem delovanji od 1. marca 1874. do konca aprila 1875. 3. Račun od 1. julija 1873. do 1. julija 1874. 4. Volitev treh udov, da pregledajo, presodijo in potrdijo odborov račun vsled § 9. a) Matičnih pravil. 5. Proračun od 1. julija 1874 do konca junija 1875. 6. Volitev 11 odbornikov, in sicer: 8 odbornikov namesto onih leta 1870 voljenih, ki so: a) izmed Ljubljanskih: dr. J. Bleiweis, J. Tušek, J. Vavrů; b) izmed vnanjih: grof J. Barbo, J. Gorup, Fr. Kandernal, Luka Svetec, dr. J. Ulaga; — 2 odbornika namesto umrlih Ljubljanskih: dr. E. H. Costa in dr. L. Vončina, in 1 namesto dr. Razlaga, ki je odstopil.

Opomba 1. Pri volitvah odbornikov sl. Matice se vštevajo tudi volilni listi tacih družbenikov, ki sicer niso mogli sami priti, pa so vendar svoje volilne listke odboru poslali tako, da ni prav nič suma zarad kake prevare (§. 11. pvavil).

Opomba 2. Račun za preteklo, proračun za prihodnje društveno leto in volilni listi se pred razgovori razdele nazočim družbenikom.

Ker je iz zgoraj navedenega programa razvidno, da se voli 11 odbornikov — 6 v Ljubljani bivajočih, 5 pa vnanjih — mislijo „Novice" svojim prijateljem vstreči, ako jim nasvetujejo možé, katere naj volijo, da se ne cepijo glasovi in izvoljeni se morejo ponašati velike večine svojih volivcev. Ti-le so:

v Ljubljani bivajoči (dosedanji): dr. **Janez Bleiweis**, prof. **Tušek**, prof. **Vavrů**, (novi): **Franjo Ravnikar**, deželni blagajnik, **Stegnar Feliks**, učitelj v kaznilnici na gradu, prof. **Wiesthaler**;

izmed vnanjih (dosedanji): grof **Barbo** v Rakovniku, **Jožef Gorup** v Trstu, **Luka Svetec** v Litiji, dr. **Ulaga** v Konjicah, (novo): prof. **Urbas** v Trstu.

Naj se gospodje udje obilo udeležijo napovedanega zborovanja; kdor pa osebno ne more priti, naj vredništvu „Novic" pošlje podpisani volilni list, da ga izročí predsedstvu.

— Korar pl. Premerstein je tedaj namesti umrlega Savaschnigga res imenovan za uda deželnega šolskega sveta. Vlada dobi v njem zanesljivega glasovalca za predloge svoje, in po takem bode ta svèt kmalu po veliki večini ces. kraljev, to je, zgodilo se bo zmirom to, kar minister Stremajer hoče.

— (*Slovensko gledišče.*) Jutri bo na korist najboljše igralke gospice C. Podkrajškove igra „Ena se joče, druga se smeje", v nedeljo pa bosta imela g. Kajzelj in gospica Piskarjeva svojo benefico. Ker so vsi ti izvrstne moči gledišča slovenskega, jim prav iz srca želimo polno hišo. — O dosedanjih predstavah bomo prihodnjič obširneje spregovorili.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Potovanje cesarjevo se vrši, kakor se je začelo; povsod vladarja ljudstvo navdušeno pozdravlja in sprejema. V Dubrovnik ga je prišel knez Črnogorski obiskat. Prav prijazno sta se menila. Potoval bo cesar do 15. maja, potem se bo podal čez Reko in Št. Peter nazaj na Dunaj.

Iz Gradca. — Strašen škandal so napravili laški (ali prav za prav lahonski) in nemški študentje; obnašali so se tako, da se jim prav prilega priimek „dijaška druhal". Nekaj časa namreč že biva brat pravega Španjskega kralja Don Karla, Alfons s svojo soprogo Blanko v Gradcu. Nemški listi so si prizadevali spraviti ga v slabo imé ter razglasiti ga za hudodelnika, katerega preganja Španjska sodnija zavoljo groznih hudodelstev. Tako hujskanje liberalnih listov pri dijaških vseučiliščnih pobalinih ni padlo na skalo in tako so napadli Alfonza in njegovo soprogo, ko sta ste pripeljala v stolno cerkev. Divjanje dijaške druhali proti mirnima tujcema je bilo strašno, dalj časa sta bila razpostavljena vsakovrstnim surovostim. Še le policija je naredila mir, ki je več dijakov zaprla. Al s tem škandal ni bil pri kraji, marveč zvečer so ga nadaljevali delavci in druge druhali tako, da so morali vojaki priti in razsajalce z orožjem razpoditi. Pri tem je bilo nekaj ranjenih. — Kaj bi k temu rekli? Ako bi se na pr. pri nas kdaj le pol toliko škandalov godilo ko tu, bi bilo celo mesto v obložnem stanu. „Liberalni" druhali pa se kaj tacega ni bati. Deželni namestnik Kübeck je pač dobil od ministerstva stroga povelja in storil župana za javni red osebno odgovornega, a to je vse, kar se je zgodilo. Alfons in njegova soproga pa vkljub temu še ostaneta v Gradcu.

Listnica vredništva. Gosp. F. S. v B.: Drugi pot pride gotovo; danes ni bilo mogoče. — Tako tudi nekaterim drugim g. dopisnikom.

☛ *Današnjemu listu je priloženo naznanilo specijalitêt G. Piccolijeve lekarne v Ljubljani.*

Odgovorni vrednik: **Alojzi Majer.** — Tisk in založba: **Jožef Blaznikovih dedičev** v Ljubljani.